

Oslo, 13. september 2019

Kultur- og likestillingsminister
Trine Skei Grande

Barne- og familieminister
Kjell Ingolf Ropstad

Rapport: kartlegging og modell anbefaling Fritidskort

Bakgrunn

I forbindelse med regjeringens lansering av Fritidskortet, startet Frivillighet Norge jobben med å samle inn viktige innspill fra frivilligheten. På et møte med statsrådene i Kulturdepartementet og Barne- og familiedepartementet 8. april ble vi bedt om å kartlegge dagens “fritidskortlignende” ordninger og komme med anbefalinger til modell for et nasjonalt Fritidskort. Kartleggingen av dagens ordninger ligger vedlagt og våre anbefalinger ligger i denne rapporten.

Et nasjonalt fritidskort har potensialet til å utjevne ulikheter, bekjempe utenforskap og bidra til økt deltakelse. En vellykket implementering av Fritidskortet vil også kunne bidra til å nå målene med Fritidserklæringen. Frivillighet Norge startet arbeidet med Fritidskortet i et møte i vårt politiske verksted, som vi kaller nettverksgruppemøter, i mars og avsluttet arbeidet med denne rapporten, gjennom et nytt møte i nettverksgruppen i slutten av august, og styrebehandling i midten av september 2019 hvor rapporten ble vedtatt. Møtene i nettverksgruppene er åpne for alle medlemsorganisasjonene og styret er valgt av vårt årsmøte og representerer våre medlemmer.

Rapporten baserer seg på en kartlegging av 75 eksisterende “fritidskort”, i tillegg til samtaler med seks kommuner om hvilke erfaringer de har gjort seg i forbindelse med sine lokale ordninger. Det har også blitt gjennomført samtaler med 13 personer fra frivillige organisasjoner og lokalmiljø, for å belyse problemstillingen om hva som skal til for å nå ut til de som trenger det mest.

Begrunnelse for vår anbefaling

Frivilligheten i Norge er i en særegen posisjon når det gjelder å kunne tilby barn og unge en meningsfull fritid og bidra til god folkehelse¹. Frivilligheten må derfor være en sentral del av Fritidskortet hvis ordningen skal lykkes. Vår kartlegging av allerede eksisterende ordninger ute i kommunene har vist at majoriteten av dagens tilbud er av typen opplevelseskort eller lignende, som hovedsakelig tilbyr konsum av enkeltopplevelser. Gjennom samtaler med kommuner har det kommet frem at det oppleves som enklere å gjøre avtaler med aktører som tilbyr enkeltopplevelser, enn det er å inkludere frivillige organisasjoner i ordningen. Videre belyste samtaler med kommuner som tilbyr en kombinasjon av enkeltopplevelser og medlemskap i lokale lag og foreninger, at kortet i hovedsak blir brukt på opplevelser, fremfor medlemskap i organisasjoner som tilbyr organiserte fritidsaktiviteter med varighet.

¹ Helse- og Omsorgsdepartementet: Meld. St. 19. 2018-2019. «Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn» (s. 153)

Enkeltopplevelser er verdifulle for familier i sårbare livssituasjoner, men et Fritidskort som tilbyr enkeltopplevelser vil kunne føre til at brukerne går glipp av alle de positive og langsiktige virkningene som følger av deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, samtidig som at vi ikke kommer lengre i arbeidet med Fritidserklæringen. Frivillighet Norge mener derfor at midlene på Fritidskortet er best brukt på organiserte fritidsaktiviteter med varighet, i regi av frivillige organisasjoner.

I tillegg til å gi anbefaling til avgrensning og hvordan modellen bør være i praksis, vil vi i denne rapporten vie oppmerksomhet til hvilke hensyn som må tas for å imøtekomme utfordringer med å nå ut til barn og unge som av ulike årsaker ikke deltar i fritidsaktiviteter i dag.

Nå de som trenger det mest

For at ordningen skal bygge opp under målene i Fritidserklæringen er det viktig at Fritidskortet blir brukt av barn og unge som av ulike grunner står utenfor fritidsaktiviteter i dag. En universell ordning har potensialet til å øke deltakelsen blant barn og unge, ved at det ikke oppleves som stigmatiserende å ta Fritidskortet i bruk. Samtidig vil det kreves ytterligere tiltak for å komme i mål med Fritidserklæringen. Aktører som jobber tett på familier i sårbare livssituasjoner ser at selv om enkelte tilbud er gratis og det eksisterer støtteordninger, er det fortsatt enkelte familier i målgruppen som ikke benytter seg av dem. Frelsesarmeen i Drammen og Røde Kors i samarbeid med Coop har jobbet mye med å nå dem som står lengst fra deltakelse, og har verdifull erfaring når det gjelder å nå disse familiene. Vi vil derfor anbefale å lytte til dem også.

Blant barrierene for barn og unges deltakelse er økonomi en av de største. En gjenganger i samtale med aktører som jobber nært familier i sårbare livssituasjoner var at selv om enkelte fritidstilbud har lave kostnader, blir de ikke benyttet av de med aller dårligst råd. Dette ble også trukket frem av lag og foreninger som forsøkte å holde medlemskontingenten så lav som mulig. Selv om prisen er overkommelig for de fleste familiene, vil de aller mest sårbare familiene likevel la være å delta som en følge av medlemskontingenten. Fritidskortet må derfor utformes og finansieres slik at barn og unge i lavinntektsfamilier kan delta på et representativt utvalg aktiviteter i sitt lokalmiljø.

Ferske tall fra Frivillighetsbarometeret viser at 27% av barnefamiliene i Norge har latt være å delta i en fritidsaktivitet, på grunn av høye kostnader². I denne sammenheng er det ikke bare medlemskontingenten som er utfordrende for familiene, da det ofte er knyttet tilleggsutgifter til deltakelse i ulike fritidsaktiviteter. Dette kan være utgifter knyttet til treningsavgift, deltakelse i turneringer og leiropphold, helgesamlinger, osv. Vi anbefaler at Fritidskortet utformes slik at det tar høyde for slike tilleggsutgifter. Ved at Fritidskortet også kan dekke disse kostnadene sikrer vi at det ikke blir et A- og B-lag blant deltakerne. Det er viktig at alle får delta på alle aktivitetene slik at de ikke går glipp av aktiviteter som er viktig for fellesskapet.

For å sikre at tiltaket når ut bredt, må vi være oppmerksomme på hvordan Fritidskortet omtales i offentligheten for å unngå at det blir stemplet som et "fattigdomstiltak". For mye fokus på økonomi vil kunne føre til at Fritidskortet verken blir brukt av de som trenger det mest, eller av de som allerede deltar. Gode eksempler på en slik markedsføring er måten Asker og BUA omtaler henholdsvis aktivitetsappen AIA og utlånssentralene, hvor ordningene beskrives som noe kult som alle barn og unge kan benytte seg av, uten å legge særlig vekt på økonomidelen.

Det må jobbes systematisk med alle barrierene for barn og unges deltakelse hvis Fritidskortet skal kunne påvirke i riktig retning. Andre barrierer som nevnes i tillegg til økonomi, er blant annet tillit, språk, kultur og tilgjengelighet. I arbeidet med Fritidskortet må det av den grunn gis tydelig og tilgjengelig informasjon til alle, samtidig som man målretter informasjonen til familier i sårbare livssituasjoner. Det må legges opp til tilrettelegging for de som trenger det, samt tett oppfølging der det er nødvendig. Informasjonen om Fritidskortet må gis på flere språk, og det må være

² Pressemelding om Frivillighetsbarometeret:

https://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/fritidserklaringen/H%C3%B8ye+kostnader+hindrer+deltakelse+p%C3%A5+fritidsaktiviteter.b7C_wBzO0_jps

tydelig hvilke aktører som skal ha ansvaret for informasjon til, og eventuell oppfølging av familier.

Noen kommuner og enkelte frivillige organisasjoner har allerede i dag ordninger med fritids-/aktivitetsguide, som kan bidra med informasjon og verdifull oppfølging på personnivå. I Oslo har flere organisasjoner gått sammen om å tilby fritidsguide til de som ønsker det. Der flere går sammen om fritidsguider får man vist frem en større del av fritidstilbudet, enn hvis hver organisasjon har sine egne guider som kun rekrutterer til egen organisasjon.

Vi ønsker at barn og unges fritid i større grad vektlegges hos aktører som allerede jobber og er i kontakt med familier i sårbare livssituasjoner. Skolene kan bidra ved å jobbe med tematikken i foreldremøter og elevsamtaler. Betydningen av dugnad og en aktiv fritid for barn og unge bør i større grad kommuniseres til foreldre som kommer fra land hvor dette ikke er en like stor del av kulturen som i Norge, eller som av andre grunner ikke prioriterer barns fritidsaktiviteter. Familier må gjøres bevisst på hvilke muligheter de har, utover de vanligste støtteordningene.

For at et nasjonalt Fritidskort skal lykkes med å bekjempe utenforskap er det vesentlig at løsningen man lander på er universelt utformet, slik at barn og unge med nedsatt funksjonsevne og andre utfordringer også kan få glede av ordningen. Det må være enkelt å finne frem til aktiviteter som er tilpasset de med ekstra behov, og de tekniske løsningene må være enkle å bruke for alle.

Fritidsklubber, Frivilligsentraler og egenorganisert aktivitet rekrutterer til dels andre barn og unge enn organiserte aktiviteter. Det er derfor viktig at de får beholde en rolle på fritidsfeltet. Fritidsklubbene og Frivilligsentralene kan også ha en koordinerende rolle på vegne av kommunen inn mot de frivillige organisasjonene. De vil også være gode arenaer for de frivillige organisasjonene å vise frem sine tilbud.

Hvis vi på best mulig måte skal sikre at Fritidskortet blir treffende, bør barn i aldersgruppen som er aktuelle for Fritidskortet få mulighet til å påvirke utviklingen av ordningen, og bør inkluderes så tidlig som mulig i prosessen. Her kan man for eksempel involvere barne- og ungdomsrådene i kommunene.

Flere tiltak må til

Arbeidet med Fritidskortet belyser imidlertid flere utfordringer som må imøtekommes med andre typer tiltak, og det er derfor nødvendig å sette som premiss at det må flere tiltak til, enn Fritidskortet alene. Samtidig må det ligge til grunn en tydelig avgrensning angående hva som skal inkluderes i Fritidskortet, og hva som må løses på siden. For at alle barn og unge skal kunne delta må det finnes supplerende ordninger for lavinntektsfamilier. Derfor er det viktig at disse ytterligere utfordringene imøtekommes av andre ordninger som dekker kostnader på tiltak som faller utenfor avgrensningen av Fritidskortet. Utstyr og transport er eksempler på slike utfordringer som må løses, men som ikke kan inngå i Fritidskortet.

Utstyr

Når det gjelder å møte utfordringer knyttet til utstyr, finnes det flere utlånsordninger ute i kommunene i regi av for eksempel BUA, Kirkens Bymisjon, og Frilager. Frilager er en ordning

hvor frivillige organisasjoner og kommuner går sammen om å dele på utstyr til utlån. Foreløpig er ordningen hovedsakelig etablert i Rogaland, men den kan spres til andre steder i landet. Disse eksisterende utlansordningene bør styrkes for å imøtekomme utfordringer knyttet til utstyr.

En universell ordning med utlån av utstyr vil være mer bærekraftig og mindre ressurskrevende for kommunene, enn å utelukkende tilby økonomisk støtte til innkjøp av nytt utstyr. Dessuten vil normalisering av en kultur med utlån og deling av utstyr kunne bidra til å dempe kjøpe- og utstyrspresset blant barn og unge. Viktige kriterier for at utlansordningene skal fungere er at åpningstidene er gunstige og treffer familier utenfor skoletid og jobb. I tillegg må utstyret være tilgjengelig og i god stand, og brukere må enkelt kunne finne nærmeste utlanssted. BUAs nettsider har allerede infrastrukturen med kart over utlanssteder i nærheten, og man trenger ikke være BUA for å registrere seg på kartet. Et annet viktig poeng er at utlansstedene bør åpne for fleksible utlansfrister, slik at utstyret kan benyttes over lengre tid i forbindelse med en varig fritidsaktivitet for de som trenger det. Utlånstid på for eksempel syv dager er fint for å få prøvd ut nye aktiviteter, men løser ikke problemet med utstyr for barn og unge i lavinntektsfamilier som ønsker å fortsette med en organisert fritidsaktivitet over lengre tid. En mulig løsning på dette vil være om utlansstedene kan gi brukerne mulighet til langtidslån av utstyr.

Transport

En annen vesentlig utfordring for familier handler om hvordan de skal få barna til og fra fritidsaktivitetene på ettermiddagen. Muligheten til å bli kjørt av mor og far skal ikke være en forutsetning for å kunne delta i organiserte fritidsaktiviteter. Derfor må det utvikles gode løsninger som gjør dette enklere for familiene. Hva som er gode svar på denne utfordringen vil variere med hvor i landet man er. Det er derfor nødvendig at barn, unge og frivillige organisasjoner får muligheten til å påvirke hvordan transport bør løses lokalt. Dette er en utfordring som må løses for at målene i Fritidserklæringen skal nås, men vi anbefaler ikke at det åpnes for at midler til Fritidskortet benyttes til å redusere prisen på for eksempel kollektivtransport.

Transportutfordringer er delvis knyttet til økonomi, men det handler i flere tilfeller om tilgjengelighet, informasjon, og det å rett og slett ha tid i en travel hverdag. Aktører som jobber tett på familier i sårbare livssituasjoner ser i flere tilfeller at de voksne for det meste holder seg til nærmiljøet, og i liten grad gjør seg kjent i områdene rundt. Dette kan være med på å begrense hvilke aktiviteter barna får mulighet til å delta i.

I store byer, som for eksempel Oslo, kan ordninger tilsvarende familierabatten til Ruter³ utvides til å ikke bare gjelde i helgene og offentlige fridager. På den måten kan man gjøre det enklere for familier som ellers ikke har råd til billett på kollektivtransport, å gjøre seg kjent i flere områder enn bare de aller nærmeste. Gjennom kartleggingen av eksisterende fritids-, opplevelses- eller aktivitetskort har det kommet frem at det finnes noen ulike lokale transportordninger utover kollektivtilbudet, som kan være mulig å overføre til andre kommuner. I Hitra tilbyr de transportstøtte⁴ til aktiviteter i "Opplevelseskortet", også til arrangementer uten kollektivtilbud,

³ Om Familierabatten til Ruter: <https://ruter.no/kjop-billett/om-bord/reise-med-barnevogn-og-barn/>

⁴ Informasjonsbrosjyre til brukere av "Opplevelseskortet" (s.10): <https://www.hitra.kommune.no/wp-content/uploads/sites/28/2019/03/2019-Opplevelseskortet-Infobrosjyre-brukere.pdf>

hvor NAV er ansvarlige for refusjon av utgifter knyttet til transport. Et annet godt eksempel finner vi i Hjelmeland, hvor brukere av deres lokale fritidskort får gratis egenandel ved bruk av ungdomstaxi⁵. Andre løsninger kan være at enkelte organisasjoner tar på seg å kjøre barn og ungdom til fritidsaktiviteter i regi av andre organisasjoner, tilsvarende Fortet SMS i Arendal, eller at busser kjører rundturer i kommunen på strategiske tidspunkt, slik at barna kommer seg til aktiviteten og hjem igjen. Uansett hvilke løsninger kommunene legger opp til lokalt, må det tas hensyn til universell utforming ved slike transportløsninger. På den måten gir man alle barn og unge muligheten til å benytte seg av tilbudet.

Oppsummering – hvordan få nå de som trenger det mest?

- Fritidskortet må utformes og finansieres slik at barn og unge i lavinntektsfamilier kan delta på et representativt utvalg aktiviteter i sitt lokalmiljø.
- Fritidskortet må utformes slik at det tar høyde for tilleggsutgifter som treningsavgift, deltakelse i turneringer og leiropphold, helgesamlinger, osv.
- Fritidskortet må omtales som et kort for alle barn og unge.
- Fritidskortet vil ikke kunne løse alle utfordringene med barns deltakelse i fritidsaktiviteter alene. Derfor må det iverksettes gode løsninger for oppfølging av barn og unge i sårbare livssituasjoner, utlån av utstyr og transport.

⁵ Om Ungdomstaxi Hjelmeland kommune: <https://www.hjelmeland.kommune.no/tenester/kultur-idrett-og-fritid/idrett-og-fritid/ungdomstaxi/>

Forslag til avgrensning - Organiserte fritidsaktiviteter med varighet

I arbeidet med å kartlegge eksisterende ordninger, har det kommet frem at majoriteten av dagens ordninger i hovedsak tilbyr deltakelse i enkeltopplevelser, gjerne i regi av kommersielle aktører. Likevel fins det noen unntak som viser at en annen type avgrensning er mulig: Karmøys aktivitetskort tilbyr aktiviteter og opplevelser i regi av kommunale tilbydere, og brukere kan også søke om støtte til medlemskap i frivillige organisasjoner på opptil 2000 kr. Tynset tilbyr et aktivitetskort hvor det gis støtte til en medlemskontingent i året per bruker, uten beløpsgrense. Lenvik hadde i 2016 og 2017 en ordning hvor brukere med "Fritidskort" kunne søke om å få dekt medlemskontingent og treningsavgift på inntil 3000 kr i året. Dette ble ikke videreført i 2018 på grunn av kommunens økonomi. Vi har ikke funnet noen som tilbyr en universell ordning til alle barn og unge i kommunen hvor det er mulig å bruke kortet til å betale for kontingent, det er derfor ikke mulig å se til en lokal løsning for så å skalere den opp til å gjelde som nasjonal løsning på Fritidskortet.

Frivillighet Norge mener at Fritidskortet vil være best brukt til å finansiere deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter med varighet, i regi av frivillige organisasjoner. I motsetning til enkeltopplevelser, bidrar jevnlig deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter med jevnaldrende til mestring, læring og fellesskapsfølelse. Ungdata viser til hvordan deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er en unik læringsarena, hvor barn og unge blant annet får erfaring i å jobbe målrettet i fellesskap, samt å ytre sine egne meninger⁶. I tillegg vil deltakelse i demokratisk oppbygde organisasjoner kunne bidra til opplæring i demokrati og demokratiske spilleregler. BUFDIRs rapport om arbeidet med regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom, fremhever at deltakelse i fritidsaktiviteter er viktig for barn og unge senere i livet, og de ser en sammenheng mellom deltakelse i frivillige organisasjoner og det å være politisk aktiv⁷. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor har gjort lignende funn i en nylig undersøkelse⁸, som viser at deltakere i frivilligheten har et høyere politisk engasjement, enn de som ikke deltar. Videre vil barn og unge som deltar i jevnlig aktivitet i regi av frivillige organisasjoner få positivt utbytte av oppfølging og relasjon til trygge voksne.

Den frivillige sektoren i Norge gjør allerede mye for å kunne tilby barn og unge gode fritidstilbud, dermed vil det virke mot sin hensikt om Fritidskortet går på bekostning av eksisterende støtteordninger eller de frivillige organisasjonene som sådan. Det er derfor et krav fra frivilligheten at midler til å finansiere Fritidskortet ikke går på bekostning av andre gode tiltak i frivillige organisasjoner.

Innsamlingen av innspill fra et utvalg kommuner som har ulike opplevelsesh- eller aktivitetskort i dag, viser at flere av kommunene ønsker å tilby aktiviteter med varighet, men at det i flere tilfeller er enklere å ha en ordning med enkeltopplevelser. Vi vil trekke et skille mellom tilbud med fokus på enkeltopplevelser, og det vi mener at et nasjonalt fritidskort bør være. Eksisterende ordninger som tilbyr gratis inngang på opplevelser har en annen målsetting enn å øke deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter, og må derfor anses som noe annet. Slike opplevelseshkort er ment å skape gode minner for familier og venner, mens et fritidskort bør ha som målsetting å oppfylle

⁶ Ungdata om Organiserte fritidsaktiviteter: <http://www.ungdata.no/Organiserte-fritidsaktiviteter/Organisert-fritid>

⁷ «Barn som lever i fattigdom» (s.73) https://www.bufdir.no/globalassets/global/Barn_som_lever_i_fattigdom.pdf

⁸ <https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/aktuelt/nyheter/frivillighet-og-politisk-engasjement-gar-hand-i-ha.html>

Fritidserklæringen. Begge typer tiltak er verdifulle, og det er viktig å skille mellom tiltakenes målsettinger. Vi vil advare mot å tro at det samme tiltaket kan realisere begge disse målene.

Arbeidet med Fritidskortet har lært oss at kommunene mener det er enklere å lage avtaler med kommersielle aktører, hvis Fritidskortet åpner for enkeltopplevelser vil det være en risiko for at frivilligheten blir stående utenfor også denne ordningen. I en evaluering av kulturkortet i Sauda kommune⁹ erfarer de at bading og kinobesøk blir mye hyppigere brukt enn tilbudet om å få dekt medlemskontingent i lokale lag eller foreninger. En sentral utfordring med å inkludere frivillige organisasjoner som tilbyr varige aktiviteter, er at de frivillige ikke er orientert om ordningen, og at alle de ulike betalingsløsningene lagene og foreningene har, kompliserer samordningen under ett og samme system.

I den forbindelse jobber Norges Idrettsforbund med å utvide konseptet med Idrettens ID og en digital lommebok. Ved valg av teknisk løsning for Fritidskortet er det avgjørende at de frivillige organisasjonene kan fortsette å bruke sine medlemssystemer, og at organisasjonene beholder eierskapet til all medlemsinformasjon.

Ved å etablere en nasjonal ordning der sentralleddene blir kontaktpunktet, vil kommunikasjonen med de frivillige organisasjonene bli lettere. Likevel må kommunene sette av tid til å komme i kontakt med den lokale frivilligheten, og kartlegge hvilke tilbud som finnes, samt opprettholde en god dialog med alle typer frivillige organisasjoner, lag og foreninger. Vi vil derfor anbefale kommuner å ha en kommunal frivillighetspolitikk, for å enklere opprettholde kontakten med den lokale frivilligheten. Kommunene må også ha god og tilgjengelig oversikt over lokale fritidstilbud, slik at innbyggere enkelte kan finne frem til de ulike aktivitetstilbudene. I den sammenheng ser vi på muligheten til å videreutvikle nettsiden Frivillig.no, slik at den kan bli en god og samordnet oversikt over lokale fritidsaktiviteter.

Videre er det nødvendig, at Fritidskortet blir så ubyråkratisk og enkelt å bruke som mulig. Dette er viktig både for at kortet skal nå ut bredt, og for at frivillige organisasjoner enkelt skal kunne være en del av ordningen. På den måten vil Fritidskortet kunne tilby barn og unge et bredt spekter av fritidsaktiviteter, og sånn sett sikre at alle finner noe de vil drive med.

Oppsummering – forslag til avgrensing

- Majoriteten av de eksisterende kommunale løsningene tilbyr i hovedsak deltakelse i enkeltaktiviteter.
- Kommunene rapporterer om at det er enklere å inkludere enkeltopplevelser i regi av kommersielle aktører enn fritidsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner i sine tiltak.
- Vi mener at Fritidskortet er best brukt til å finansiere deltakelse i jevnlig, organiserte fritidsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner.

⁹ Evaluering av kulturkortet i Sauda kommune (s.2)

<https://innsyn.onacos.no/sauda/wfdocument.ashx?journalpostid=2019003819&dokid=290211&versjon=2&variant=P#page=2>

Modellanbefaling

Vi vil anbefale en modell hvor hvert barn mellom 6-18 starter med en gitt sum knyttet til sitt Fritidskort, med mulighet til å fylle på kontoen ved behov. Det bør åpnes for at aktører som blant annet NAV, og kanskje skolene, får en sum som de kan disponere til barn og unge som er særlig utsatt, med tanke på blant annet økonomiske utfordringer. I Asker har de delt ut midler slik at skolene kan opprette en bruker i aktivitetsappen A!A, hvor de kan legge inn penger til elever som trenger det. Det er ikke mulig å se hvor pengene kommer fra. En slik ordning vil imøtekomme tilleggsutgiftene knyttet til fritidsaktiviteter, ved at den åpner for å kunne disponere summen fleksibelt, og betale for både medlemskontingent, helgesamlinger, turneringer og lignende. I noen kommuner, for eksempel i Vadsø og Hammerfest er det etablert lokale fritidsfond hvor lokalt næringsliv bidrar til et fond som kommunen i samarbeid med lokal frivillighet og næringsliv forvalter. Det burde være mulig å etablere lignende ordninger flere steder i landet. I vår nettverksgruppe har vi også diskutert om det kan være mulig å etablere en lignende ordning som skattefradragsordningen for gaver til frivillige organisasjoner for gaver til dette formålet.

For å sikre at pengene på Fritidskortet går til fritidsaktiviteter, må det utvikles en mekanisme som sikrer at det kun er mulig å bruke pengene på aktivitet i regi av godkjente aktører, og på den måten hindre misbruk. Dette kan for eksempel løses ved at man i samarbeid med sentralleddene til de frivillige organisasjonene utarbeider en liste over godkjente kontonumre, som deretter registreres i Frivillighetsregistret. Sentralleddene vil kunne nå ut til sine medlemsorganisasjoner for å få kontonumre knyttet til innbetaling av medlemskontingent, i tillegg til turneringer, leiropphold, helgesamlinger, seminarer og lignende. Kontonumrene må deretter valideres av Frivillighetsregistret, og de må oppdateres ved behov. På den måten skal det ikke være mulig å bruke kortet til å overføre penger til kontonumre som ikke står på listen, eller ta ut pengene og bruke dem på noe annet enn aktivitet. En slik løsning vil være enklere og mer effektiv enn at hver enkelt organisasjon skal være nødt til å inngå særavtaler med kommunen. Dessuten vil denne løsningen bygge på allerede eksisterende systemer, slik at implementeringen av Fritidskortet ikke medfører merarbeid og tidkrevende prosesser med å skulle venne seg til nye ordninger. I tillegg er det viktig at det utvikles et system for å identifisere brukerne, for å forhindre at fritidskortmidlene kan "selges" til andre.

En ordning lik den som er beskrevet ovenfor vil i større grad være i tråd med Fritidserklæringen, ved at den gir barn og unge muligheten til jevnlig deltakelse i minst en organisert fritidsaktivitet, uavhengig av foreldrenes økonomiske situasjon.

Oppsummering - modellanbefaling

- Vi anbefaler en modell hvor frivillige lag og organisasjoner registrerer godkjente kontonumre i Frivillighetsregistret. Kontonumrene må være knyttet til en organisert fritidsaktivitet, og det skal bare være mulig å bruke pengene på kortet på disse kontonumrene.
- En slik modell bygger på allerede eksisterende infrastruktur og system, og vil sann sett ikke føre med seg merarbeid eller tidkrevende innføringsprosesser.

- Sentralleddene må være viktige kontaktpunkt ved registrering av kontonumre i Frivillighetsregistret og i dialogen mellom det offentlige og organisasjonene om Fritidskortet.

Utfordringer

Vi ser flere utfordringer med å innføre et nasjonalt Fritidskort som må vurderes. Ved at alle barn og unge får et relativt stort beløp kroner ekstra å bruke på fritidsaktiviteter vil det kunne være fristende for organisasjonene å heve kostnadsnivået tilsvarende uten at aktivitetstilbudet endres. Frivillighet Norge mener det er viktig at det etableres mekanismer som sikrer at dette ikke skjer. Samtidig må det være mulig å forbedre og utvikle aktivitetstilbudet i organisasjonene, og at dette kan føre til økte kostnader for deltakelse.

En annen utfordring er knyttet til organisasjoner som får tilskudd basert på antall tellende medlemmer. Flere opplever i dag utfordringer med at de ikke får telle de medlemmene som får kontingenten dekket av kommunen, eller at organisasjonen selv dekker kontingenten. Dette har uheldige konsekvenser, da organisasjonene går glipp av inntekter. Medlemskap betalt med Fritidskortet må likestilles med kontantbetaling/elektronisk betaling av medlemskap i alle tilskuddsordninger. Det vil få alvorlige konsekvenser hvis man ikke finner en løsning som gjør at også de som har betalt kontingenten med Fritidskortet blir tellende medlemmer.

Det er også en utfordring at ingen av kommunene vi har snakket med har gjort en systematisk evaluering av sine kort. Resultatet av dette er at vi vet lite om hva som faktisk fungerer og bidrar til at flere barn og unge får delta i fritidsaktiviteter. Ved innføringen av en nasjonal ordning er det helt avgjørende at det gjøres følgeforskning for å sikre at innretningen er riktig og at målene blir nådd.

Vi ser også en potensiell utfordring i at finansieringen til Fritidskortet kan bli kuttet i fremtiden. Det vil være svært uheldig om Fritidskortet blir en ordning med kort varighet. Spesielt for de barna som i dag ikke deltar i fritidsaktiviteter vil det være svært uheldig om de opplever at ordningen blir kuttet igjen om to år og at de da ikke lenger får mulighet til å delta. Men det vil også gjelde for resten av befolkningen og organisasjonene som da legger seg på et aktivitetsnivå der Fritidskortet eksisterer. Organisasjonene bak fritidsaktivitetene er avhengige av inntekter, og det er en risiko for at Fritidskortet kan svekke betalingsviljen til folk, dersom kortet blir fjernet etter at folk har vent seg til at det kan brukes til å dekke kostnader ved fritidsaktivitet.

Den viktigste utfordringen som vi har diskutert også tidligere i rapporten er at det finnes mange andre barrierer for deltakelse enn de rent økonomiske, så det er helt avgjørende at Fritidskortet ikke blir vurdert som den eneste løsningen som vil sikre oppfyllelsen av målene i Fritidserklæringen. Dette gjelder blant annet utstyr og transport, men også informasjon, universell tilrettelegging og samarbeid mellom kommuner og lokal frivillighet. Fritidskortet må ikke gå på bekostning av andre tiltak, men ses på som ett av flere tiltak for å nå målet om at alle skal kunne delta i organiserte fritidsaktiviteter uavhengig av økonomi.

Sammendrag

Denne rapporten er basert på Frivillighet Norges kartlegging av eksisterende opplevels-, aktivitets- og fritidskort, i tillegg til samtaler med et utvalg kommuner, frivillige organisasjoner og aktører som jobber med inkludering og frivillighet. Rapporten er Frivillighet Norges innspill til arbeidet med et nasjonalt Fritidskort.

Behov for andre tiltak

Arbeidet med Fritidskortet retter oppmerksomheten mot flere utfordringer som må imøtekommes for å bidra til at alle barn og unge får muligheten til å delta i en organisert fritidsaktivitet. Disse utfordringene må løses med andre tiltak som må komme i tillegg til Fritidskortet, slik at summen på ordningen gir en realistisk mulighet for barn og unge å delta i minst en organisert fritidsaktivitet.

Et vellykket Fritidskort kan bidra til å nå målene med Fritidserklæringen, men for å komme dit må det jobbes systematisk og målrettet på flere områder. For at Fritidskortet skal lykkes i å bidra til økt deltakelse og motvirke utenforskap, må det settes inn en ekstra innsats for å nå ut til de barna som av ulike årsaker ikke deltar i fritidsaktiviteter i dag. At ordningen gjøres universell er bra for å motvirke stigmatisering, men samtidig vet vi at det er flere barrierer enn økonomi som står i veien for barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. I tillegg til økonomi nevnes blant annet transport, språk, kultur og tilgjengelighet. Derfor er det nødvendig at det settes inn flere tiltak enn bare et Fritidskort alene, slik at ordningen når så bredt ut som mulig. Eksempel på tiltak i forbindelse med Fritidskortordningen er tydelig informasjon på flere språk, tilrettelegging og oppfølging for de som trenger det, samt at de eventuelle tekniske løsningene er universelt utformet og at det finnes god oversikt over aktiviteter tilpasset de med ekstra behov.

Utfordringer knyttet til utstyr kan imøtekommes ved å styrke allerede eksisterende universelle utlansordninger, samt legge til rette for opprettelsen av nye. Dette vil kunne være med på å gi barn og unge muligheten til å delta i aktiviteter som tidligere ikke har vært tilgjengelige for dem uten utstyr. I tillegg vil en normalisering av utlanskultur være med på å dempe kjøps- og utstyrspress blant barn og unge. Det må lages gode lokale løsninger som kan begrense utfordringene med transport til og fra fritidsaktivitetene. Her bør de store byene gjøre kollektivtilbudene enda mer tilgjengelig for de med dårlig råd, mens andre kommuner kan utforme løsninger som er tilpasset lokale forhold.

Anbefalt avgrensning

Frivillighet Norge mener at Fritidskortet vil være best brukt på organiserte fritidsaktiviteter med varighet, i regi av frivillige organisasjoner. Jevnlig deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter med jevnaldrende er en unik arena for læring, mestringsfølelse og samhold, som vil følge barnet videre ut i voksenlivet. I tillegg tilsier verdien frivillig sektor bidrar med, at de frivillige organisasjonene i Norge må inkluderes i ordningen. Frivillige organisasjoner tilbyr et bredt spekter av aktiviteter innen blant annet friluftsliv, kultur og idrett, og spiller allerede en sentral rolle i folkehelsearbeid og inkludering. Jevnlig deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter åpner dessuten opp for oppfølging av barn og unge over tid, noe enkeltopplevelser ikke gjør på samme måte. Kommunenes erfaringer med lignende ordninger viser at tilbudet om å få dekt medlemsavgift i organisasjoner som tilbyr varige fritidsaktiviteter kommer i skyggen av enkeltopplevelsene. En inkludering av enkeltopplevelser vil dermed automatisk flytte fokuset vekk fra jevnlig, organiserte

fritidsaktiviteter, og de positive virkningene som følger denne typen deltakelse.

Anbefalt modell

Vi mener at det er viktig at Fritidskortet tar høyde for tilleggsutgiftene knyttet til fritidsaktiviteter. Derfor bør modellen utvikles slik at alle brukerne av Fritidskortet starter med en gitt sum, hvor blant annet kommunen, NAV, skolene og foreldre får mulighet til å fylle på kontoen ved behov, uten at det er synlig hvor pengene kommer fra. På den måten kan summen disponeres fleksibelt til godkjente tilbydere. For å sikre at pengene går til aktivitet foreslår vi en modell hvor sentralleddene til de frivillige organisasjonene bidrar med å registrere godkjente kontonumre, knyttet til frivillige organisasjoner, i Frivillighetsregistret. På den måten vil det verken bli mulig å bruke pengene på kortet til å betale noe annet enn de forhåndsgodkjente aktivitetene, eller ta ut verdien på kortet i kontanter. En slik modell vil være enklere enn at hver frivillig organisasjon skal være nødt til å inngå særavtaler, og vil i større grad være i tråd med Fritidserklæringen, ved at den gjør det mulig å delta i minst en organisert fritidsaktivitet med varighet.